

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ КОЛЕКТИВНИХ ПОЗОВІВ ЩОДО КОМПЕНСАЦІЇ ЗБИТКІВ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

НЕМЧЕНКО Костянтин Сергійович - в.о. завідувача кафедри міжнародного та європейського права Державного некомерційного підприємства «Державний університет «Київський авіаційний інститут»

ORCID:0009-0001-0381-5964

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2026.1.32>

У дослідженні розглянуто міжнародно-правові аспекти колективних позовів щодо компенсації збитків, завданих внаслідок збройних конфліктів, з особливим акцентом на ситуацію після широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну. Особлива увага приділена аналізу правової природи колективних звернень, їх потенціалу як інструменту забезпечення права постраждалих осіб на відшкодування шкоди, а також їхньої відповідності сучасним тенденціям міжнародного правосуддя.

Досліджено практику міжнародних судових та квазісудових інституцій, зокрема Європейського суду з прав людини, Міжнародного кримінального суду, Компенсаційної комісії ООН, Африканського та Міжамериканського судів з прав людини, а також приклади розгляду спорів у межах міждержавного арбітражу. Виявлено, що хоча поняття колективного позову не є формалізованим у рамках чинного міжнародного права, у багатьох випадках спостерігається використання схожих підходів - зокрема об'єднаного представництва інтересів великої кількості потерпілих, уніфікації вимог, централізації процедур розгляду та винесення рішень.

Окреслено переваги колективних позовів як інструменту підвищення доступу до правосуддя, особливо у випадках масових порушень прав людини і норм міжнародного гуманітарного права. Такий підхід дозволяє не лише ефективно організувати процес відшкодування, а й сприяє формуванню сталої практики відповідальності за міжнародні злочини, забезпечує

процесуальну економію, посилює роль держав у захисті своїх громадян через механізм дипломатичного захисту.

Результати дослідження свідчать про перспективність впровадження колективних позовів або подібних до них правових конструкцій у сферу міжнародного публічного права як засобу підвищення ефективності механізмів відповідальності та компенсації у разі грубих порушень міжнародних зобов'язань. Такий підхід є важливим елементом сучасного розвитку міжнародного правопорядку та зміцнення принципу верховенства права на глобальному рівні.

Ключові слова: міжнародне публічне право, колективні позови, компенсація збитків, збитки, збройний конфлікт, судова практика

Постановка проблеми

У сучасних умовах збройних конфліктів, особливо на тлі повномасштабної агресії російської федерації проти України, особливої актуальності набуває питання ефективного міжнародно-правового механізму компенсації збитків, завданих постраждалим особам. Традиційні підходи до відшкодування шкоди часто не враховують масштабу порушень і обмеженого доступу окремих осіб до міжнародної юстиції, що обумовлює потребу в розвитку колективних позовів як інструменту захисту прав великої кількості потерпілих. Проте на міжнародному рівні колективні звернення залишаються недостатньо врегульованими, що створює прогалини у правозастосуванні, ставить під сумнів забез-

печення справедливої сатисфакції та потребує формування нових правових стандартів, зокрема у контексті агресії проти України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Останні дослідження та публікації щодо міжнародно-правових аспектів колективних позовів щодо компенсації збитків внаслідок збройних конфліктів висвітлюють як еволюцію підходів до відшкодування шкоди на міжнародному рівні, так і актуальні виклики, пов'язані з практичним застосуванням механізмів колективного звернення. У науковому дискурсі акцент робиться на значенні прецедентної практики міжнародних судів, ролі держав у забезпеченні доступу постраждалих до правосуддя, необхідності стандартизації процедур компенсації, а також формуванні ефективних доказових стратегій у випадках масових порушень. Численні дослідження висвітлено у працях таких науковців як В. Буткевич, Н. Камінська, А. Кориневич, С. Яковлева, М. Гнатюк, Хуан Е. Мендес, Бет Ван Шаак, які аналізують як загальнотеоретичні, так і прикладні аспекти колективного захисту прав у контексті збройних конфліктів.

Мета і завдання дослідження

Метою дослідження є всебічне вивчення міжнародно-правових аспектів колективних позовів як механізму компенсації збитків, завданих внаслідок збройних конфліктів. Завданням роботи є з'ясування правової природи колективних позовів у міжнародному праві, аналіз прецедентної практики міжнародних судових інституцій, виявлення ролі держав у формуванні та реалізації таких позовів, а також оцінка потенціалу їх застосування для забезпечення ефективного захисту прав постраждалих осіб і встановлення міжнародної відповідальності держави-агресора.

Виклад основного матеріалу

У сучасних умовах ведення збройних конфліктів, особливо після широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну, питання колективної правової відповідальності та можливостей для по-

терпілих громадян отримати компенсацію набуло особливої актуальності. Колективні позови щодо компенсації збитків від війни розглядаються як один із перспективних інструментів для захисту прав великої кількості осіб, які постраждали від агресії або воєнних дій. У міжнародному публічному праві такі механізми перебувають на стику індивідуального доступу до правосуддя, суверенітету держав і доктрини міжнародної відповідальності.

У цьому контексті доцільно звернутися до правової природи колективного позову як особливої форми звернення за захистом, що дає змогу ефективно реагувати на масові порушення.

Колективний (груповий) позов - це форма судового звернення, яка дозволяє великій групі осіб подати спільну заяву про порушення їхніх прав або завдання шкоди. Такий механізм особливо актуальний у випадках масових порушень, коли шкода завдається одночасно багатьом особам, зокрема під час воєн, масових репресій або екологічних катастроф. Колективні позови сприяють не лише процесуальній економії, а й забезпеченню рівного доступу до правосуддя для тих осіб, які самостійно не могли б захистити свої права через брак ресурсів чи правових знань.

У міжнародному праві колективні позови формально не закріплені як окрема правова категорія, однак аналогічні механізми дедалі частіше використовуються у практиці міжнародних судових інституцій. Наприклад, Міжнародний кримінальний суд у своїй практиці визнає груповий характер постраждалих у справах про злочини проти людяності або воєнні злочини, дозволяючи їм виступати як колективна сторона у справі. Подібна практика застосовується і в роботі спеціальних трибуналів, створених на основі резолюцій Ради Безпеки ООН або шляхом підписання міждержавних угод (наприклад, Міжнародного кримінального трибуналу щодо колишньої Югославії або Руанди).

Особливу роль відіграє також практика Європейського суду з прав людини, який, хоча формально не передбачає інституту колективного позову у класичному розумінні,

часто об'єднує окремі скарги в межах одного провадження, якщо вони мають подібну фактичну або правову основу. Така практика дозволяє розглядати справи системного характеру та ухвалювати рішення, що впливають на широке коло заявників. Наприклад, у справах, що стосуються масових порушень прав людини під час збройних конфліктів або примусового переміщення населення, Суд визнає колективний характер порушень і враховує їхню масштабність при визначенні сатисфакції.

З точки зору юридичної класифікації, колективні позови щодо компенсації збитків від воєнних дій можуть розглядатися як засіб реалізації права на ефективний засіб правового захисту (стаття 13 Європейської конвенції з прав людини) та права на справедливу сатисфакцію (стаття 41 Конвенції). Це дозволяє постраждалим особам у межах одного провадження заявити про шкоду, завдану внаслідок воєнного конфлікту, і домогтися справедливої компенсації без необхідності кожному окремо проходити складну та тривалу судову процедуру [1].

Окрім того, колективні позови сприяють визнанню державної відповідальності за системні порушення міжнародного гуманітарного та правозахисного права. Через них формується прецедентна практика, що може бути використана в майбутньому для захисту прав інших постраждалих груп, а також як основа для розроблення ефективніших механізмів міжнародного правосуддя. В умовах збройних конфліктів, коли масштаби шкоди є надзвичайно великими, саме колективні звернення можуть стати інструментом досягнення правової справедливості та відновлення довіри до міжнародних правових інституцій. Застосування таких механізмів не лише дозволяє охопити велику кількість постраждалих, а й сприяє формуванню системного підходу до притягнення агресора до відповідальності.

Показовим прикладом ефективною реалізації колективного підходу до компенсації шкоди стала діяльність Компенсаційної комісії Організації Об'єднаних Націй (UNCC), створеної після збройного конфлікту між Іраком і Кувейтом у 1990–1991 роках.

Комісія функціонувала як допоміжний орган Ради Безпеки ООН на підставі резолюції № 687 (1991), яка визнала Ірак відповідальним за всі збитки, спричинені актом агресії проти Кувейту [2]. UNCC розробила чіткий процедурний механізм подання та розгляду заяв про компенсацію, що охоплював мільйони постраждалих фізичних і юридичних осіб з понад 100 країн. Хоча позови подавалися формально від імені окремих осіб, у більшості випадків це відбувалося через державні органи, міжнародні організації або юридичних представників, що забезпечувало централізовану, стандартизовану форму подання претензій. Комісія поділила всі вимоги на категорії (від А до F) залежно від типу та складності збитків, що дозволило впровадити уніфіковані підходи до оцінки шкоди, включаючи втрату майна, поранення, смерть, екологічні наслідки тощо. Таким чином, хоча з формально-юридичної точки зору механізм компенсації залишався індивідуальним, його масовість, стандартизованість і представництво інтересів груп постраждалих надали йому риси колективного позову. Діяльність UNCC стала унікальним прикладом реалізації міжнародної відповідальності агресора через централізований компенсаційний орган і показала ефективність системного підходу до відшкодування масових збитків [3].

Іншим показовим прикладом міжнародної судової практики, що відображає риси колективного захисту прав, є справа *Georgia v. Russia* (II), розглянута Європейським судом з прав людини (ЄСПЛ). Цей спір стосувався порушень прав людини під час та після російсько-грузинської війни у серпні 2008 року, зокрема масових депортацій, вбивств, руйнування майна та порушення гуманітарного права. Позов було подано урядом Грузії від імені численних громадян, які зазнали шкоди внаслідок дій збройних сил російської федерації. Формат такого звернення має назву «міждержавного провадження», що передбачений статтею 33 Європейської конвенції з прав людини. Він дозволяє одній державі-учасниці Конвенції подавати скаргу проти іншої держави за систематичні порушення прав людини [4]. У практиці ЄСПЛ це є альтернативним меха-

нізмом захисту прав великої кількості осіб, коли індивідуальний доступ до суду ускладнений або заблокований, наприклад, через військову окупацію чи відсутність правового захисту на національному рівні. У справі *Georgia v. Russia (II)* Суд визнав численні порушення статей Конвенції, зокрема права на життя, заборони катувань, права на свободу та безпеку, права на повагу до приватного і сімейного життя. Це рішення стало важливим прецедентом не лише у питанні притягнення держави до відповідальності за воєнні дії, а й у підтвердженні того, що міждержавне провадження може ефективно виконувати функцію колективного позову в умовах збройного конфлікту [5].

Важливий внесок у розвиток колективних механізмів відшкодування шкоди зробив також Міжнародний кримінальний суд (МКС). У його практиці передбачено можливість представництва груп жертв у кримінальному провадженні, включаючи подання колективних заяв про відшкодування. Наприклад, у справі *Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo* (Демократична Республіка Конго), яка стосувалася вербування дітей-солдатів, Суд визнав право групи постраждалих на колективну компенсацію. Механізм репарацій реалізовувався через спеціальний Трастовий фонд для жертв (Trust Fund for Victims), який забезпечував виплати та програми реабілітації. Це стало першим випадком у міжнародному кримінальному праві, коли суд не лише засудив особу, а й визначив форму колективної сатисфакції постраждалим [6].

У межах Постійної палати Третейського суду (РСА / ICC), яка розглядає міждержавні та інвестиційні спори, також можна простежити наближення до колективного підходу. Наприклад, у справах, що стосуються масової експропріації, екологічної шкоди або системних порушень прав інвесторів, представництво інтересів великих груп (наприклад, місцевих громад) через неурядові організації чи державу стає поширеною практикою. Хоча формально це комерційне арбітражне середовище, воно дедалі частіше інтегрує елементи соціальної відповідальності і захисту прав людини [7].

Важливі приклади практики колективного захисту прав зафіксовані також в Африканській регіональній системі. Зокрема, Африканський суд з прав людини та народів (AFCHPR) у справі *Ogiek Community v. Kenya* визнав порушення прав корінного народу Огіек, який зазнав масового виселення та обмеження доступу до своїх земель. Суд розглядав справу як колективне звернення від імені всього народу, визнаючи шкоду, завдану спільноті, і встановивши обов'язок держави вжити заходів для відновлення прав [8].

У системі Міжамериканського суду з прав людини (IACtHR) практика групових позовів і колективного представництва також є усталеною. Яскравим прикладом є справа *Plan de Sánchez Massacre v. Guatemala*, де Суд визнав відповідальність держави за масове вбивство мирних жителів і постановив рішення щодо колективної компенсації постраждалим, включаючи меморіальні заходи, публічне вибачення та виплату компенсації всій громаді [9]. Іншою знаковою справою є *Moiwana Village v. Suriname*, що також стосувалася насильства проти спільноти, і де Суд ухвалив комплексний план сатисфакції, зокрема колективну реабілітацію, визнання історичної правди та культурної ідентичності жертв [10].

Колективні позови часто ініціюються або підтримуються державами, оскільки саме держави в рамках міжнародного публічного права мають статус первинного суб'єкта позову щодо міжнародно-правової відповідальності. Згідно з положеннями про дипломатичний захист, саме держава має право виступати на захист своїх громадян, які постраждали внаслідок дій іншої держави або у контексті міжнародного збройного конфлікту. У цьому аспекті держава не лише реалізує свої зовнішньополітичні функції, а й виконує роль колективного представника індивідуальних інтересів постраждалих осіб [11].

Уряд може виступати представником постраждалих або забезпечувати їм доступ до міжнародних або регіональних судових механізмів, таких як Міжнародний суд ООН, Європейський суд з прав людини, Міжамериканський або Африканський суди з прав

людини. У деяких випадках держава ініціює спеціальні компенсаційні програми чи фонди, спрямовані на об'єднання претензій та їхню централізовану подачу - наприклад, як це було реалізовано через Компенсаційну комісію ООН після війни в Перській затоці.

У зв'язку з цим важливо чітко розрізняти міждержавні позови як форму дипломатичного захисту та індивідуальні або колективні позови, де громадяни самостійно реалізують свої права через національні або міжнародні юрисдикції. Наприклад, у справі LaGrand (ФРН проти США) Міжнародний суд ООН визнав порушення прав індивідуального громадянина Німеччини, але позов подавався урядом Німеччини. Це підкреслює, що навіть індивідуальні порушення можуть набути міждержавного виміру через механізм представництва [12].

З огляду на це постає завдання належного нормативного та процедурного оформлення таких звернень. Потреба в чітко визначеному процесуальному механізмі, який враховує як міжнародно-правову специфіку, так і інтереси кожного заявника, є ключовою умовою забезпечення ефективного доступу до правосуддя та справедливої компенсації. Без належної нормативної бази, яка дозволяє структурувати і централізувати вимоги, ризикують бути порушеними принципи правової визначеності, рівності сторін і належної правової процедури.

Крім того, формування колективного позову потребує належного збирання, оцінки та юридичного оформлення доказової бази. Йдеться не лише про встановлення обсягів матеріальної шкоди, але й про доведення причинно-наслідкового зв'язку між порушеннями і завданими збитками. Виникає потреба в залученні фахівців з різних галузей - юристів, економістів, судових експертів - які могли б забезпечити належний рівень обґрунтованості вимог. При цьому особливу складність становить обрахунок немайнової шкоди (моральної шкоди, втрати родини, погіршення якості життя), яка часто трактується неоднозначно в міжнародній практиці [13].

Роль держави в контексті колективних позовів не обмежується функцією ініціатора або посередника. Вона виконує системоут-

ворюючу функцію, формуючи правове поле для реалізації претензій, сприяючи юридичній кодифікації вимог та гарантуванню міжнародного визнання винесених рішень. У сучасних умовах війни та повоєнного відновлення ця функція набуває особливої актуальності, адже саме держава здатна акумулювати докази, координувати постраждалих та забезпечувати їм реальний доступ до міжнародних інструментів захисту.

У зв'язку з повномасштабною агресією Російської Федерації проти України, що супроводжується масовими руйнуваннями цивільної інфраструктури, численними людськими жертвами серед мирного населення та значними економічними втратами, дедалі більшої актуальності набуває питання створення ефективного міжнародного механізму компенсації завданої шкоди. Одним із ключових кроків у цьому напрямі стало ухвалення у 2023 році Комітетом міністрів Ради Європи Резолюції CM/Res(2023)1, якою започатковано створення Реєстру збитків, завданих внаслідок агресії російської федерації проти України.

Реєстр збитків є першим етапом ширшої ініціативи, яка може включати створення спеціального компенсаційного фонду. Очікується, що фінансування компенсацій може здійснюватися за рахунок конфіскованих активів держави-агресора, а також внесків держав-партнерів, що підтримують Україну. Такий підхід відповідає міжнародно-правовим принципам справедливості та відшкодування, а також логіці постконфліктного відновлення, що вже реалізовувалася у низці міжнародних прецедентів.

Важливо, що у процесі реалізації цього механізму доцільно передбачити можливість подачі групових позовів або стандартизованих заяв для певних категорій постраждалих. Мова йде, зокрема, про домогосподарства, які втратили житло; підприємців, чий бізнес було знищено або зупинено внаслідок бойових дій; осіб, які зазнали фізичних або психологічних травм. Такий підхід не лише полегшить процес адміністративного розгляду, але й забезпечить рівність доступу до правосуддя та уникнення вибіркового розгляду окремих справ.

У міжнародній практиці застосування спрощених процедур для обробки масових звернень не є новелою. Наприклад, у рамках діяльності Міжнародної комісії з компенсацій при Іраку було розроблено шаблони позовів для типових категорій шкоди. Цей досвід довів ефективність підходу у ситуаціях, де сотні тисяч осіб мають подібні вимоги. Для України впровадження подібної моделі дозволить уникнути перевантаження судових або адміністративних органів та створить передумови для швидкого й справедливого розподілу компенсацій.

Однак, перед Україною постають і серйозні виклики. До них належать: розробка правової рамки для функціонування майбутнього механізму, погодження його з міжнародними партнерами, вирішення питань щодо юрисдикції, механізму доказування та правової сили рішень. Окрім того, критично важливо забезпечити прозорість, недискримінаційність і незалежний контроль за розподілом компенсацій, щоби уникнути корупційних ризиків та зберегти довіру постраждалого населення [14].

Таким чином, застосування механізмів колективного звернення у контексті російської агресії відкриває нові перспективи у сфері міжнародного захисту прав людини, одночасно вимагаючи ретельного опрацювання нормативного й інституційного забезпечення. Український кейс має потенціал стати прецедентом для формування нових стандартів у сфері відповідальності за міжнародні злочини та компенсації масових збитків унаслідок агресії.

Висновки

На нашу думку, міжнародно-правова природа колективних позовів щодо компенсації збитків, завданих війною, перебуває на перетині міжнародного публічного права, прав людини та транснаціональних юрисдикцій, що в свою чергу створює нові можливості, але й приймає виклики для ефективного захисту постраждалих. Незважаючи на відсутність усталеної догматичної бази та уніфікованих процедур, такі механізми здатні забезпечити право потерпілих на справедливу компенсацію, особливо в умовах масштабних і системних порушень, ха-

рактерних для збройних конфліктів, де індивідуальний доступ до правосуддя ускладнений або неможливий. Практика міжнародних інституцій, зокрема Компенсаційна комісія ООН після війни в Перській затоці та рішення ЄСПЛ у справі *Georgia v. Russia (II)*, демонструє потенціал колективних позовів для системного відновлення справедливості та притягнення агресорів до відповідальності. Водночас, створення в Україні Реєстру збитків і перспективи формування спеціального компенсаційного фонду відкривають нові горизонти для комплексного і прозорого механізму відшкодування, що потребує чіткої нормативної бази, міжнародної співпраці та гарантій ефективності. Подальша інституалізація, гармонізація процедур і зміцнення взаємодії між державами, міжнародними організаціями та громадянським суспільством є ключовими умовами для забезпечення прав постраждалих і відповідальності агресорів у сучасних збройних конфліктах.

Література

1. Sanger C. *The Class Actions Law Review*. URL: <https://www.loyensloeff.com/chapter-belgium-5th-edition-44764475-1---class-actions-law-review.pdf>
2. Resolution № 687 (1991). URL: <https://digitallibrary.un.org/record/110709?v=pdf>
3. Security Council Unanimously Adopts Resolution Confirming United Nations Compensation Commission Has Fulfilled Its Iraq-Kuwait Mandate. URL: [https://press.un.org/en/2022/sc14801.doc.htm#:~:text=The%20United%20Nations%20Compensation%20Commission%20was%20created,Iraq's%20unlawful%20invasion%20and%20occupation%20of%20Kuwait.&text=A%20total%20of%20\\$52.4%20billion%20in%20compensation,15%20per%20cent%20of%20the%20total%20claimed.](https://press.un.org/en/2022/sc14801.doc.htm#:~:text=The%20United%20Nations%20Compensation%20Commission%20was%20created,Iraq's%20unlawful%20invasion%20and%20occupation%20of%20Kuwait.&text=A%20total%20of%20$52.4%20billion%20in%20compensation,15%20per%20cent%20of%20the%20total%20claimed.)
4. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (with protocols) (European Convention on Human Rights). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
5. Edward N. Cain. *European Court of Human Rights' Ruling in Georgia v. Russia (II) and Its Application to the Current Crisis*

in Ukraine. Loyola University Chicago International Law Review Loyola University Chicago International Law Review. 2023. Vol. 19. №2. URL: <https://lawcommons.luc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1255&context=lucilr>

6. Representing Victims before the International Criminal Court. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/manual-victims-legal-representatives-fifth-edition-rev1.pdf>

7. The PCA and Disputes involving International Organizations. URL: <https://pca-cpa.org/the-pca-and-disputes-involving-international-organizations/>

8. African Commission on Human and Peoples' Rights v. Republic of Kenya, Judgment, Application №006/212. URL: <https://www.african-court.org/cpmt/details-case/0062012>

9. Inter-American Court of Human Rights Case of Plan de Sánchez Massacre v. Guatemala. URL: https://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_105_ing.pdf#:~:text=2.%20Make%20reparations%20both%20individually%20and%20at,kin%20and%20for%20survivors%20of%20the%20massacre.

10. Thomas M. Antkowiak. Moiwana Village v. Suriname: A Portal into Recent Jurisprudential Developments of the Inter-American Court of Human Rights. Berkeley Journal of International Law. 2007. Vol. 25. №2. URL: <https://www.corteidh.or.cr/tablas/r33213.pdf>

11. Global Class Actions: State of play 2025. URL: <https://www.hoganlovells.com/-/media/project/english-site/our-thinking/publication-pdfs/global-class-actions---state-of-play-brochure---january-2025.pdf>

12. LaGrand (Germany v. United States of America) OVERVIEW OF THE CASE. URL: <https://www.icj-cij.org/case/104>

13. Lavie S. Class Actions and the Regulatory State: Lessons from Israel. In: Fitzpatrick BT, Thomas RS, eds. *The Cambridge Handbook of Class Actions: An International Survey*. Cambridge Law Handbooks. Cambridge University Press. 2021. pp. 503-527.

14. Compensation for damages caused by Russia's military aggression. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/en/response-to-war/>

[helpdesk/compensation-for-damages-caused-by-russias-military-aggression/](https://ukraineinvest.gov.ua/en/response-to-war/)

15. Камінська Н.В. Міжнародно-правовий режим контрзаходів у формі передачі Україні російських активів: теоретичні й практичні аспекти. *Право України*. 2024. №3. С. 9-20. <https://doi.org/10.33498/louu-2024-03>

16. Андрейків А. Міжнародно-правове регулювання відшкодування шкоди за злочини агресії в умовах воєнного стану та післявоєнного періоду *Наукові праці Київського авіаційного інституту. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2025. № 3 (76). С.31–37. <https://doi.org/10.18372/2307-9061.76.20516>.

Nemchenko Kostiantyn Serhiyovych

*Acting Head of the Department of International and European Law
State Non-Profit Enterprise 'Kyiv Aviation
Institute State University'*

ORCID:0009-0001-0381-5964

Email: ksnemo359@gmail.com

**INTERNATIONAL LEGAL ASPECTS OF
CLASS ACTIONS FOR COMPENSATION
OF DAMAGES RESULTING FROM ARMED
CONFLICTS**

The study explores the international legal aspects of class actions aimed at compensating damages caused by armed conflicts, with particular emphasis on the situation following the full-scale invasion of Ukraine by the Russian Federation. Special attention is given to analyzing the legal nature of collective claims, their potential as a tool for ensuring the right of victims to compensation, and their alignment with current trends in international justice.

The research examines the practice of international judicial and quasi-judicial institutions, including the European Court of Human Rights, the International Criminal Court, the United Nations Compensation Commission, the African and Inter-American Courts of Human Rights, as well as examples of dispute resolution within inter-state arbitration. It has been revealed that although the concept of class actions is not formally established in current international law, similar approaches are often employed — in particular, collective

representation of a large number of victims, unification of claims, and the centralization of proceedings and decision-making.

The advantages of class actions as a means to enhance access to justice are outlined, especially in cases of mass violations of human rights and international humanitarian law. This approach not only enables effective organization of the compensation process but also contributes to the development of consistent practice of accountability for international crimes, ensures procedural economy, and strengthens the role of states in protecting their citizens through the mechanism of diplomatic protection.

The findings of the study indicate the promising nature of introducing class actions or analogous legal constructs into the field of public international law as a means of improving the effectiveness of accountability and compensation mechanisms in cases of serious breaches of international obligations. Such an approach represents an important element in the modern development of the international legal order and the strengthening of the rule of law at the global level.

Key words: public international law, class actions, compensation of damages, damage, armed conflict, judicial practice